מתני' נדרי שגגות וכו'. תרי גווני קתני חדא דבשעת נדרו היה שוגג כגון קונם אם אכלתי אם שתיתי וכו' וקתני נמי שהיה שוגג בשעה שהנדר ראוי לחול ואע"פ בשעה שילא מפיו לא היה שוגג וכדקתני שאני אוכל ושאני שותה כלומר דאמר קונם ככר זה עלי אם אני אוכל ואם אני שותה היום ושכח ואכל ושתה [2]דכיון דנדרא באכילה קמייתא חייל והיא שעתא הוה ליה שוגג כלומר שלא נזכר שיהא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חייל נדרא כלל: **וא"ה אומרים אנו ואנו מוסרין.** משום דנדר שהותר מקצתו הותר כולו כדאיתא בגמ'. ומותרין אפי' בלא שאלה קאמר כדאמרן [3]בריש פרקין דכולהו אדרבא נדרים אין לריכין שאלה לחכם. וטעמא דמילתא משום דכיון שאילו היה יודע שאביו או אחיו היו עמהן היה מוציאן מן הכלל ה"ז מוטעה בעיקר הנדר שלא היה דעתו מעולם על אביו וכל שיש בעיקר הנדר טעות אין פיו ולבו שוין ובטל מעצמו ומש"ה בקונם אשתי נהנית לי בעינן שיאמר בפירוש שגגה את כיסי דאי לא לא"פ שהיה דעתו בשביל כך מ"מ כיון שלהדיר את אשתו נתכוין ליכא טעות בעיקר הנדר אבל כאן שלא נתכוין להדיר את זה מעולם הרי הנדר בטל מאליו: **גמ' כשם שנדרי שגגות מופרות כך שבועות שגגות מופרות.** וה"ה דשבועות זרוזין שרי והכי איתא בירושלמי[1] תני כשם שנדרי זרוזין מותרין כך שבועות זרוזין מותרין: **היכי דמי שבועות שגגות כגון רב הונא ורב אסי.** לאו למימרא דלא משכחינן שבועות שגגות אלא בכה"ג דמשכחינן להו דומיא דמתני' אלא לרבותא נקט ליה וכאילו אמר עד היכן שבועות שגגות וכדאמרי' בעלמא (קדושין כח.) עד היכן גלגול שבועה. והוי רבותא דאע"ג דבר הנהנא ורב אסי כל חד וחד אמר ליה לחבריה דטעי ולא הבין מאמר רב סד"א דכיון דלא חש ליה ואשתבע לאו שגגה היא ואי תלה בה איסור פירות יהו אסורין קמ"ל: **הנן בשם פותחים בשבועות וי"ט וכו'.** מתני' היא לקמן בפ' פותחין (סו.). והא מתני' לא דמיא ממש למתני' דפרקין דאילו במתני' דהכא הנדר בטל מאליו ואילו במתניתין דפותחין נדרא חייל אלא שפותחין לו בכבוד שבתות וי"ט והייהו טעמא משום דבמתניתין איכא טעות בעיקר הנדר שלא נתכוון לאביו מעולם ואילו במתני' בפרק פותחין ליכא למימר הכי שמי שאסר על עצמו בשר ויין שנה אחת יודע הוא שיעברו עליו שבתות וימים טובים הלכך כיון דליכא טעות בעיקר הנדר נדרא חייל אלא שפותחין לו בכבוד שבת ויום טוב בפתח שאילו היה יודע שאסור להתענות בהן לא היה נודר לו בחרטה. והא דמייתין לה הכא לפרושי פלוגתייהו דב"ש וב"ה ולומר דבנדר שהותר מקצתו הותר כולו תליא כי היכי דתליא בהו פלוגתייהו דרבנן ור' עקיבא: **אמר רבה הכל מודים נאומר וכו' הייבי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דכולו אסורין ואביו אבי מן הכלל אפילו הכי אין זה שהותר מקצתו לפי שאביו לא נכנס מעולם במשמעות הנדר ולגבי האחרים הרי הוא אומר כולכם** [פ"י שאמר] **בתחלה: לא נחלקו אלא נאומר אילו הייבי יודע שאבא ביניכם הייבי אומר פלוני ופלוני אסורין**

מתני'[6] [8]נדרי שגגות אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה [3]שאני אוכל ושאני שותה ושכח ואכל ושתה אמר [2]קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני [9]ונודע שלא הכתו ונודע שלא גנבה ראה אותן אוכלין תאנים ואמר הרי [4]עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו והיו עמהן אחרים בש"א הן מותרים ומה שעמהם אסורים ובה"א [3]אלו ואלו מותרין: **גמ'** [7][9]**תנא** [3]**כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות היכי דמי שבועות שגגות** [5]**כגון רב כהנא ורב אסי הדין אמר שבועתא דהכי אמר רב והדין אמר שבועתא דהכי אמר רב דכל חד וחד אדעתא דנפשיה שפיר קמישתבע: ראה אותן אוכלין** [1]**תנן התם פותחין בשבתות וביו"ט בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרים ושאר כל הימים אסורים עד שבא רבי עקיבא ולימד** [9]**נדר שהותר מקצתו הותר כלו אמר רבה** [10]**דכולי עלמא כל היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דכולהון אסורין ואביו מותר לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר**

ורבא

מתני' נדרי שגגות. אמר קונם (3) כו': **וגזר שאכל ושפה. פטור** דלבו אונסו דסבר שבאמת נשבע: **וכן ראה אותם אוכלים פאנים ואמר הרי הן עליכם קרבן ונמצאו.** אותן האוכלים שהיה אביו או אחיו היינו נמי נדרי שגגות שאילו היה יודע שהיה אביו או אחיו לא היה מדירן: **או שהיה אוכל עמהן.** עם אביו ועם אחיו (4) אחרים: **בש"א הן מותרין.** אביו ואחיו בלבד ומה שעמהם אסורים דקסברי נדר שהותר מקצתו לא הותר כולו. וב"ה סברי נדר שהותר מקצתו הותר כולו. ע"כ מפי' רבינו גרשום ז"ל[1]: **גמ' תנן הכא.** בפרק ר"א אומר כו': **פותחין בשבתות וימים טובים.** שאם נדר שלא יאכל כל ימות השנה פותחין לו חרטה כך כלום נדרת על דעת להתענות בשבתות וימים טובים אם (5) יאמר לאו: **בראשונה היו**(6)**.** ב"ד של ראשונים אומרים אותן הימים שבתות וי"ט מותרין וכו': **הותר כולו.** וכולן מותרין: **אמר רבה הכל מודים כו'.** אמתני' קאי. כלומר שאם ראה אותם אוכלים תאנים וענבים ואמר הרי הן עליכם קרבן (1) (כמו שאמר עליהם על כולכם אסורין) ושוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים וגזר שאכל ושפה פטור דאונס הוא ומעיקרא כלום אסורים ואביו ואמו מותרין אלא הוי נדר שהותר מקצתו הותר כולו הוא הוא הדין אמר מקצתו הותר כולו (1) (6) (הוא הדין אמר מדיבורו קמא קאי דאמר כולכם): דכ"ע

פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הוא הדין ולבסוף פרטן פלוני ופלוני קסברי ב"ה דהו"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו וב"ש סברי כל עיקר לא אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים וגזר שאכל ושתה (1) (6) (הוא הדין אמר מדיבורו קמא קאי דאמר כולכם):

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ד מהל' נדרים הל"ח וס"ח הל' ג וס"ג מהל' שבועות הל' ה [1] סמג לאוין רמא רמב טוש"ע י"ד סי' לב סעיף ו וסימן רלט סעיף [ח] טח:

כו ב מיי' פ"ח מהל' נדרים הלכה [ד] ו סמג שם שם טור ש"ע י"ד סימן רלב סעיף ז:

כז ג מיי' פ"ג מהלכות שבועות הל' ה סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלט סעי' ח:

כח ד מיי' פ"ח מהלכות נדרים הלכה ו סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכט סעי' ח:

כט ה מיי' וסמג שם טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף ח:

מוסף רש"י

נדרי שגגות. כיצד, אם אכלתי ואם שתיתי. קונם עלי דבר פלוני אם אכלתי היום והוא סבור שלא אכל ונזכר שאכל, אותו הנדר בטל ומותר באותו דבר (שבועות כח:). שאני אוכל. קונם עלי דבר פלוני אם אני אוכל היום ושכח שבועתו ואכל ושתה, מותר באותו דבר (שם) ולא יתכן לפרש קונם שאני אוכל שלא בענין זה, שהלה דבר אחר באכילה זו כדפרישית, דאי מפרשת קונם שאני אוכל קונם עלי אכילה ושכח ואכל ושתה, מאי מותר אינה לעיומר, דקתני ארבעה נדרים המיהו, הרי כבר עבר על נדרי שוגג, ואי מפרשת שהיהו פטורהו מן המלקות, פשיטא מי שהתיר בו והלה שכח היה, וכלל דבר אין מותר לשון פטור (שם).

תוספות

נדרי שגגות. קונם כל אם אכלתי ואם שתיתי היום ונזכר שאכל ושתה פטור שאלמלי היה יודע שאכל לא היה נודר וכעי' פיו ולבו שוין וא"ל לעיל (יד:) דקאמר קונם [מיגין בשינה היום אם אישן למחר אל יישן היום שמא יישן למחר ה"ל לי שכח ויישן למחר נדרי שגגות מותרין ובמזיד ליכא למיחש עד שיעבור במזיד על נדרו וי"ל מתוך כן דאמרינן בתנאים לא למיחש שמא יישן למחר נחנית לי. פי' מייתי דלא משועבד לה: שנגבה כיסי ושהכתה בני. אין לפרש שיכיר אם גנבה את כיסו וכן אם הכתה את בנו דא"כ פשיטא דלא חל הנדר: **פותחין לאדם בכבוד שבתות וי"ט.** כגון שנדר שלא לאכול ושלא לשתות יין שנה אחת ולא מזכר על שבתות וי"ט דהוליאם מן הכלל כשבא לישאל על נדרו פותחין לו בכבוד שבתות וי"ט דאמרינן אילו ידעת והיית זכור בשעת הנדר על שבתות וי"ט כלום נדרת עליהם והוא אמר לאו מתירין אותו אף לימי החול דמסתיר במשנה דנדר שהותר מקצתו הותר כולו והותר מקצתו הותר כולו דקתמר בנא הותרת הכא אלא הותר ממנה נדר טעות קאמר. וע"ל דהלשון משמע שלריך הותרת חכם מדקתמר פותחים אומא משמע דלריך הותרת חכם כב"ש דודאי לריך הותרת חכם ולא דמי למתני' דמעלא אביו או אחיו דלא לריך שאלה דהתם הנדר בטעות ושגגה גמורה דאון סהדי שקבור בגבו שם אינם קרובים דהא אפשר שיר בלא אחיו הלכך הרי הוא כאילו אמר בפירוש הרי עליכם פלוני ופלוני אבל הכא שנדר שנה אחת תמימה הכל יודעין שאי אפשר לשנה אחת בלא שבתות ואם כן כשנדר שנה אחת ודאי היה דעתו גם אשבתות וי"ט ולא מצי למימר שטעה כמו במתני' אלא שהוא מתחרט עכשיו על שבתות וי"ט שלא הוציאם מן הכלל הלכך לריך שאלה והתרה גמורה כשאר נדרים: **עד שבא ר"ע ולימד נדר כו'.** לכאי מייתי הך מתני' מקמי פלוגתא דרבה ורבא דפליגי בפלוגתא דשמאי והלל משום דפלוגתא דרבנן ור"ע בהא דפותחין הוו כפלוגתא דב"ש וב"ה דמ"ק בב"ש וב"ה ומ"ת ומ"ק בב"ש וי"ל דאית ליה דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: **אמר רבה דב"ע בל היכא דאמר אילו הייתי יודע וכו'.** מאחר שלא החליף דבריו הראשונים אינו נראה עקירת נדר שמתחלה אמר כולכם והשתא נמי כי שרי לה אמר כולכם לכך לא אמרי' כי הותר מקצתו הותר כולו וה"ב נמי אם מתחלה אמר בפרט כגון זה ולזה ולבו אבינו אבינו ואחר ואמר אילו הייתי יודע שאבי ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבי מותר מאחר שלא שינה ולא החליף את לשונו אין כאן עקירת נדר ודב"ע לא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלישה דרבה ורבא דנקט שיטתו בלשון כולכם ליישבא דמתני' נקט דאמר הרי עליכם קרבן: **לא** נחלקו **אלא.** כשהחליף ושינה את דבריו הראשונים שמתחלה אמר כולכם אסורים ועתה אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבי מותר והוא הדין אם החליפם בלא אחר שמתחלה אמר לזה ולזה והשתא אמר כולכם דמאחר שהחליפן לכלל ופרט שמתחלה כלל באיסור ופרט בהיתר אמרי ב"ה וב"ע מאחר שהחליפן נראה כעוקר נדרו והותר מקצתו הותר כולו וב"ש לא שני ליה ואפקרו בתרוייהו:

הגהות הב"ח

(א) במשנה הרי הן עליהם: (ב) רש"י ד"ה נדרי שגגות אמר קונם עלי ככר זו אם אכלתי אם שתיתי הס"ד: (ג) ד"ה אי שהיה וכו' ועם אחיו הס"ד ואח"כ מ"ש ב"ש: (ד) ד"ה פותחין וכו' אם אמר לאו הותר הס"ד: (ה) ד"ה בראשונה היו אומרים ב"ד של ראשונים היו אומרים אותן הימים: (ו) ד"ה אמר רבה וכו' אמר רבה אמר שאמר על כולם כולכם אסורין וכו' הוא"ל וכללן במעיקרא דאמר כולכם: (ז) ד"ה לא נחלקו וכו' הותר כולו הס"ד ואח"כ מ"ש רבא אמר:

גליון הש"ס

מתני' ונודע שלא הכתו. עי' לעיל דף כב ע"ב בהר"ן ד"ה חוץ מקונם: גמ' תנא בשם שנדרי שגגות. עי' קדושין דף יג ע"א תד"ה כשם: שם נדר שהותר מקצתו. עי' ירושלמי פ"ה דברכות עלה דמתני' מזכירין גבורות גשמים: בהר"ן ד"ה נדרי שגגות כו' דבריו דנדרא וכו'. עי' שבועות דף כח ע"ב. ולעיל מו ע"ב בר"ן ד"ה אכל:

פירוש הרא"ש

מתני' נדרי שגגות אמר קונם אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל או שתה. ובשעת הנדר היה סבור בודאי שלא אכל ולא שתה ולא היה בדעתו לנדור כלל ולא היה פיו ולבו שוין הלכך לא הוי נדר: קונם שאני אוכל ושאני שותה ושכח ואכל ושתה. דבשעה שהנדר יש לו לחול דהיינו בשעה שאכל ושתה לא שכח את הנדר ולפי' משבועות דבעינן שיהיה האדם [פ"י בשבועה] בשעה שהשבועה חלה עליו יהא זכור את השבועה: קונם אשתי יישן למחר במזיד: קונם אשתי נחנית לי. פי' מייתי דלא משועבד לה: שנגבה כיסי ושהכתה בני. אין לפרש שיכיר אם גנבה את כיסו וכן אם הכתה את בנו דא"כ פשיטא דלא חל הנדר: **פותחין לאדם בכבוד שבתות וי"ט.** כגון שנדר שלא לאכול ושלא לשתות יין שנה אחת ולא מזכר על שבתות וי"ט דהוליאם מן הכלל כשבא לישאל על נדרו פותחין לו בכבוד שבתות וי"ט דאמרינן אילו ידעת והיית זכור בשעת הנדר על שבתות וי"ט כלום נדרת עליהם והוא אמר לאו מתירין אותו אף לימי החול דמסתיר במשנה דנדר שהותר מקצתו הותר כולו והותר מקצתו הותר כולו דקתמר בנא הותרת הכא אלא הותר ממנה נדר טעות קאמר. וע"ל דהלשון משמע שלריך הותרת חכם מדקתמר פותחים אומא משמע דלריך הותרת חכם כב"ש דודאי לריך הותרת חכם ולא דמי למתני' דמעלא אביו או אחיו דלא לריך שאלה דהתם הנדר בטעות ושגגה גמורה דאון סהדי שקבור בגבו שם אינם קרובים דהא אפשר שיר בלא אחיו הלכך הרי הוא כאילו אמר בפירוש הרי עליכם פלוני ופלוני אבל הכא שנדר שנה אחת תמימה הכל יודעין שאי אפשר לשנה אחת בלא שבתות ואם כן כשנדר שנה אחת ודאי היה דעתו גם אשבתות וי"ט ולא מצי למימר שטעה כמו במתני' אלא שהוא מתחרט עכשיו על שבתות וי"ט שלא הוציאם מן הכלל הלכך לריך שאלה והתרה גמורה כשאר נדרים: **עד שבא ר"ע ולימד נדר כו'.** לכאי מייתי הך מתני' מקמי פלוגתא דרבה ורבא דפליגי בפלוגתא דשמאי והלל משום דפלוגתא דרבנן ור"ע בהא דפותחין הוו כפלוגתא דב"ש וב"ה דמ"ק בב"ש וב"ה ומ"ת ומ"ק בב"ש וי"ל דאית ליה דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: **אמר רבה דב"ע בל היכא דאמר אילו הייתי יודע וכו'.** מאחר שלא החליף דבריו הראשונים אינו נראה עקירת נדר שמתחלה אמר כולכם והשתא נמי כי שרי לה אמר כולכם לכך לא אמרי' כי הותר מקצתו הותר כולו וה"ב נמי אם מתחלה אמר בפרט כגון זה ולזה ולבו אבינו אבינו ואחר ואמר אילו הייתי יודע שאבי ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבי מותר מאחר שלא שינה ולא החליף את לשונו אין כאן עקירת נדר ודב"ע לא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלישה דרבה ורבא דנקט שיטתו בלשון כולכם ליישבא דמתני' נקט דאמר הרי עליכם קרבן: **לא** נחלקו **אלא.** כשהחליף ושינה את דבריו הראשונים שמתחלה אמר כולכם אסורים ועתה אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבי מותר והוא הדין אם החליפם בלא אחר שמתחלה אמר לזה ולזה והשתא אמר כולכם דמאחר שהחליפן לכלל ופרט בהיתר אמרי ב"ה וב"ע מאחר שהחליפן נראה כעוקר נדרו והותר מקצתו הותר כולו וב"ש לא שני ליה ואפקרו בתרוייהו:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

(ב) **דל"ע.** לא נחלקו באומר תחלה בכלל הרי זה עליכם קרבן ושוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הואיל ולבסוף פרטן אפילו ב"ש מודו דכה"ג הואיל והותר מקצתו בתוך דבורו הותר כולו: **לא נחלקו.** אלא דהדר כלל דאמר כולכם אסורים חוץ מאבא: **דבית שמאי סברי לה כר"מ דאמר הפוסק לשון ראשון.** דאזלינן בתר ההוא (ג) רובא דאמר כולכם אסורין ולא אמרי' משהותר מקצתו הותר כולו: **וב"ה סברי לה כרבי יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס.** דאמר חוץ דמתוך דבורו הותר מקצתו דאמר חוץ מאבא הותר כולו: **כילל אומר ר"ע נדר שהותר מקצתו הותר כולו.** דזהו כב"ה. ופליגי רבנן עליה דאמרי לא הותר כולו דהיינו כבית שמאי: **שאיני נהנה לזה ולזה.** שפרטן: **הותרו כולן.** מפרש בברייתא לקמן: **בשלמא לרבה.** דאמר דבכולכם לא פליגי אלא בפלוני ופלוני לא קשיא ליה הך ברייתא דמתרץ לה לרישא כסיפא וסיפא כרישא (ד) דקתני רישא ר' עקיבא אומר הותרו כולן מיירי בהיכא דפרט שאמר שאיני נהנה לזה ולזה ולא בכולכם ור"ע הוא דאמר כב"ה והיינו דקאמר לא נחלקו אלא בהייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר ופליגי רבנן עליה דר"ע דקסברי כב"ש וסיפא דסיפא דקתני כולן אסורין מוקי לה דאמר כולכם ודברי הכל היא דבכולכם אסורים לא פליגי ר"ע ורבנן דאמרי' דכולי עלמא היכא דקאמר כולכם כולן אסורין והשתא סיפא דרישא דתני הותר הראשון הותרו כולן לא דייק אלא לסיפא דסיפא דקאמר: **אלא לדידך.** לרבא דאמר בכולכם פליגי היכי מוקמינן לה לברייתא: **בשלמא רישא.** דקתני דאמר ר' עקיבא הותר אחד מהן הותרו כולן דפליגי רבנן עליה: **מוקים לה דקאמר כולכם.** ולא (ה) אפיק אלא כדקתני ר' עקיבא וכו' ופליגי רבנן עליה דר' עקיבא כב"ה: אלא

אסורין ואבא מותר. ב"ש כרבנן דלית להו נדר שהותר מקצתו הותר כולו. וב"ה כר"ע דכיון דהכא איכא תרתי חדא דאיכא טעות גמור לגבי האב ולגבי אחריני ג"כ יש טעות בלשון שהוא אומר שאילו היה יודע שאביו ביניהם אפי' האחרים לא היה אוסר אותן באותו לשון שאסרן לפי שהיה מקפיד שיהא מונן מדבריו אפי' רגע כמימריה שיהא אבא בכלל האיסור ולפיכך הוא אומר אבא אלא היה אומר כולכם אלא פלוני ופלוני וכיון דאיכא תרתי דהיינו טעות גמור לגבי אביו וטעות בלשון לגבי האחרים ס"ל לב"ה דכי האי גוונא מיקרי נדר שהותר מקצתו הותר כולו: **ורבא אמר הכל מודים באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כולן מותרים.** כלומר דאיכא תרתי כדפרישנא דס"ל לרבא דב"ש נמי מודו דכל היכא דשייך למימר הותר מקצתו הותר נמי כולו: **לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מן אבא ב"ש סברי לה כר"מ דאמר הפוסק לשון ראשון.** דס"ל לרבא פלוגתייהו במעמיד לשונו הראשון וטעמייהו דב"ש משום דסברי לה כר"מ דאמר (תמורה כה:) גבי ס"ז תמורת עולה וחזר ואמר הרי זו תמורת שלמים תפוס לשון ראשון והרי היא תמורת עולה ואין בה שלמים כלל ור' יוסי ס"ל דהרי זו תמורת שלמים שבגמר דבריו אדם נתפס. וב"ש סברי לה כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון הלכך כיון דבתחלת דבריו דהיינו כולכם אסורים הרי הן כמו שאמרן בתחילה אף על פי שבגמר דבריו שאומר חוץ מן אבא משוי טעות בדבריו הראשונים לא קפדינן בהכי דעיקר דבורו של אדם הוא תחלת דבריו דכי היכי דהתם כשדבר הראשון סותר דברו האחרון אין חוששין למה דאמר בסוף כלל דהיינו תמורת שלמים הכא נמי אף שדברו האחרון דהיינו חוץ מן אבא קיים לפי שאינו סותר דברו הראשון אלא מבאר מ"מ כיון דסבירא לן דבסותרין זה את זה תופסין לשון ראשון בשאין סותרין זה את זה בכלל הנדר. וב"ה סברי לה כר' יוסי דאמר דכשסותרין דבריו זה את זה הולכין אחר גמר דבריו והכא נמי כשאין סותרין שיש לעשות עיקר מגמר דבריו דהיינו מה שאמר חוץ מן אבא ונמצא שיש בנדר טעות וכיון שבטל מקצתו בטל כולו: **איכיביה רב פפא לרבה וכו' בשלמא לרבה מוקי לה לרישא דאמר לזה ולזה וסיפא דאמר לכולכם.** כלומר רישא קרי תרי בני קמאי וסיפא קריגן בבא בתרייתא. והכי פירושו בשלמא לרבה מוקי להו לתרי בני קמאי בתשנה דבריו הראשונים ומשום דבבא קמייתא נקט שאמר בתחלה שאני נהנה לכולכם קאמר דמוקי לה שאמר לזה ולזה כלומר דהשתא שיודע שאביו ביניהם אומר שאילו היה יודע כן מתחלה היה אומר לזה ולזה ומשום הכי לר' עקיבא הותר אחד מהן הותרו כולן כיון דאיכא תרתי טעות בלשון לגבי האב וטעות בלשון לגבי האחרים ומציעתא נמי דשאיני נהנה לזה ולזה במשנה הוא אלא שהשניו הוא הפך מן הראשון דבריהא אמר בתחלה לכולכם ועכשיו הוא משנה לומר שאילו היה יודע היה אומר לזה ולזה ובמציעתא מיירי דאמר בתחלה לזה ולזה ועכשיו משנה לומר לזה ולזה כדי כולכם חוץ מן אבא וקמשמע לן דכי האי גוונא נמי קפידא הוי ושנוי מיקרי דאיכא אינשי דקפדי כשיודעין שאביו ביניהם לומר לזה ולזה כדי שלא יהא אביהם נכלל בכלל הנדר אפילו רגע ואיכא אינשי דקפדי איפכא לומר כולכם כשאביו ביניהם ולא לומר לזה ולזה לפי שמי שאומר לזה ולזה מאחר הרבה לבאר שלא יפרוט את אביו שמי ששומע שהוא מתחיל ואומר לזה ולזה אפשר שיהא סבור שלבסוף יזכיר את אביו ג"כ ולפיכך הוא בוחר לכבוד אביו שידיר האחרים בלשון כולכם כדי שיבאר לאחר שאין אביו נכלל. הלכך בבא קמא דברייתא קמשמע לן דבמשנה מכלל לפרט הוי שנוי וכשאותר מקצתו הותר כולו מציעתא קמשמע לן דבמשנה מפרט לכלל דהיינו שאמר בתחלה לזה ולזה ועכשיו אמר לכולכם דכי האי גוונא נמי שנוי הוי ואותר הראשון כלומר אחד מהן הותרו כולן וסיפא דקתני הותר האחרון מותר וכולן אסורין דאמר לכולכם בין בתחלה בין בסוף אי נמי דאמר בתחלה ולבסוף לזה ולזה דכיון שהוא מעמיד דבריו הכל אחד ומשום הכי קתני דהותר האחרון כלומר האחד מהן האחרון מותר וכולן אסורין. והשתא קס"ד דראשון ואחרון לאו דוקא אלא אחד מהן קאמר: **אלא לדידך בשלמא רישא דאמר לכולכם.** דפליגי רבנן כלומר במעמיד ומשום הכי דוקא לרבי עקיבא הותר אחד מהן הותרו כולן אבל לרבנן כיון שהוא הנדר קאי תרי בני אתו לאשמועינן דבין החליף דבריו מכלל לפרט וכיון החליפן מפרט לכלל בכל ענין הותרו כולם וסיפא דקתני האחרון מותר וכולן אסורין לא סתיק אדעתיה לתרוצה וכמוך פריך לה מינה אי נמי מוקי לה בלא החליף דבריו וכמוך פריך אמאי קתני ראשון ואחרון: **אלא לדידך בשלמא רישא דאמר כולכם.** דבשעת חזרה אמר כולכם בין כלל בין פרט בשעת הנדר פליגי ב"ש וב"ה וכן ר"ע וכר פלוגתיה:

(ג) [תמורה כה:], (ד) לקמן סו.

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאיני נהנה לזה ולזה כל"ל ותיבת לא נמחק: (ב) רש"י ד"ה דכ"ע ורבא אמר הכל מודדים באומר כו' הרי הן עליכם: (ג) ד"ה דבית שמאי וכו' בתר ההוא דיבור דאמר: (ד) ד"ה בשלמא וכו' וסיפא כרישא דהא דקתני וכו' לזה ולזה בדאמר כולכם ור' עקיבא וכו' והשתא מסיפא לרישא דתני וכו' לא דייק אלא מסיפא דסיפא: (ה) ד"ה מוקים לה וכו' ולא אפיך אלא כדקתני וכו' דדר' עקיבא כב"ה:

תוספות

ורבא אמר דב"ע ובו'. פי' רבא אית ליה דכל היכא דאמר בסוף פלוני ופלוני בין מעיקרא מוקי כולכם בין מעיקרא לזה ולזה דהשתא לא החליף לשונו אפ"ה כיון דלבסוף הותר מקצתו לגמרי שלא כלל אביו עם האחרים כשבא להמיר נדרו אמרינן הותר מקצתו הותר כולו דב"ש אמרי נמי נדר שהותר מקצתו הותר כולו לא נחלקו אלא דאמר כולכם לבסוף דב"ש סברי לה כר"מ דאמר הפוסק לשון ראשון ובתחלת דבריו בשעת התרה כלל אביו עמהם וא"כ אין כאן הותר מקצתו וא"ת אי תפוס לשון ראשון אמאי אביו מותר והלא מתחלה אמר כולכם דמשמע אפילו אביו ויש לומר דוהאי לאסור אביו אילו יודע שהיה שם ומ"מ לא חשיב ליה הותר מקצתו לגבי להתיר לאחרים: מתיבי ביצד אמר רבי עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו וכו'. בשלמא לרבה דתלי פלוגתייהו בהחלי לשונו מוקי רישא כדקתני כולכם כגון דאמר בתחלת נדרו לזה ולזה עכשיו כשחזר בו אמר כולכם כדקתני בברייתא וסיפא בברייתא דקתני לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן מיירי שאמר מתחלה בשעת נדרו כולכם ועכשיו בשעת חזרה אומר לזה ולזה וכולכם דרישא ולזה ולזה דסיפא דהך ברייתא תרוייהו קאי אשעת חזרה ואינעטיך רישא וסיפא לאשמועינן דבכל ענין שיחליף לשונו אמר ר"ע הותר מקצתו הותר כולו וא"ת מ"מ קשה מסיפא דסיפא דקתני הותר האחרון וכולן אסורין היכי משכחת לה וי"ל דהשתא לא דייקינן בלישנא דראשון ואחרון עד בסמוך: **אלא** לדידך בשלמא רישא. דאמר הותר [ד' מהן] הותרו כולן דאמר כולכם בשעת חזרה ולכך לרבי עקיבא הותרו כולם ולא לרבנן אלא סיפא על כרחו דאמר לזה ולזה בשעת חזרה אמאי פליגי רבנן עליה וא"ת לפי' ר"ת דפירש לעיל דרבא דפליג בכולכם לבסוף בין אמר בשעת הנדר כולכם בין אמר בשעת הנדר לזה ולזה אם כן לישנא דכולכם ברישא ולזה ולזה תרוייהו בשעת הנדר קיימי דאחרי ואחרי בשעת חזרה אמר כולכם ור"ש דוקא ולא רבנן וי"ל דמשמע ליה דלשונות דברייתא אחזרה קיימי מדקתני כילד אמר ר"ש נדר שהותר מקצתו הותר כולו משמע דאשעת חזרה קאי לפרושי. ועי"ל כיון דעיקר פלוגתא דר"ע ורבנן תלוי במה שאמר לבסוף כולכם א"כ זה היה לו לפ' בברי' ברישא וסיפא כ"נ ברש"י:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

שהוא מעמיד דבריו הוא בלבד מותר וכולן אסורים: **אלא סיפא.** כלומר מציעתא מי דאמר לזה ולזה כלומר שבתחילה אמר לכולכם ועכשיו אומר לזה ולזה וכי קתני בברייתא לזה ולזה מדבריו אחרונים קאי ר' עקיבא היא בתמיה הא במשנה אפי' רבנן מודו. וליכא למימר דכי היכי דלרבה תרי בני קמאי במשנה לרבא נמי תרי בני קמאי במעמיד אלא דרישא כשאומר בתחלה ולבסוף כולכם ומציעתא כשאמר בתחלה ולבסוף לזה ולזה דליכא למימר הכי דבשלמא לרבה תרוייהו צריכי לאשמועינן דבין מכלל לפרט לו מפרט לכלל שנוי הוי אלא לרבא דלית ליה אוקמתא אלא במעמיד תרתי במעמיד למה לי אלא ודאי רישא במעמיד ומציעתא במשנה וכיון שכן קשיא מציעתא דהיכי קאמר דר"ע היא ולא רבנן דקתני כילד אמר ר"ע הא במשנה אפילו רבנן מודו. והוא הדין דהוה ליה לאקשויי מסיפא דקתני האחרון מותר וכולן אסורין והיכי משכחת לה לר"ע הא אמרת דאפי' מעמיד שרי אלא דכיון דמציעתא קשיא ליה לא נטר ליה עד סיפא. ונראה בעיני דהיינו טעמא די אמרי' בשלמא לרבה קרינן למציעתא רישא וכי אמרינן אלא לדידך קרינן למציעתא סיפא משום דלרבה מציעתא ורישא בחד גוונא דהיינו במשנה ומשום הכי קרינן להו לתרוייהו רישא דלדידיה ליכא אלא תרי בני בברייתא דהיינו תרי גווני קמאי במשנה וסיפא במעמיד אבל לרבא דלא אפשר לאוקומיה מציעתא דומיא דרישא במעמיד דאם כן תקשי לן תרתי במעמיד למה לי קרינן למציעתא סיפא: **אמר** [ד] **לך רבא ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולכם.** כלומר במעמיד וכדפרישית. אי הכי הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון. כלומר מ"ש ראשון ומ"ש אחרון בתרוייהו הוה ליה למימר הותרו כולן: **אלא דרישא דאמר בולכם.** והא פליגי רבנן ור"ע דסיפא אלא מפלוגתא דרבנן ור"ע אלא אפי' רבנן נמי מודו וכגון שאלאן זה בזה: **איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא.** כגולו פירכי גרסינן לרבא מיהו אלי פירכא איתא לרבא וכ"ש לרבה כמו שפסק בע"ה: **קונם בצל שאני טועם.** משנה היא בפרק ר' אליעזר: **כופרי יפה ללב.** על שם מקומו וכן אלב כופרי ובערוך פי' שהוא לשון כפר שהוא של כפרים: **מאי לאו דאמר אילו הייתי וכו'** כל הבצלים וכו' והתיר ר"ם. וקאמר לדידך דקאמרת לעיל דב"ש אסרי משום תפוס לשון ראשון וב"ש כרבי מאיר והכא בהך ברייתא אמתיר רבי מאיר אע"ג דסבר תפוס לשון ראשון [ולרבה אמת קשה טפו] דלדידיה אמר לעיל בכולכם אסור לכ"ע והא דפריך לרבא טפי הייו משום שהיה תלמידו. ומשני לא באומר אילו הייתי יודע הייתי אומר פלוגי ופלוגי ור' מאיר אלינא דרבי עקיבא ואלינא דרבנן כלומר אלינא דב"ע הוא והייו כרבא דאמר בעיל דהכל מודיס באומר לזה ולזה ואלינא דרבה נמי לאו פירכא היא דיי"ל דאלינא דרבי עקיבא אמר דוקא ולא אלינא דרבנן דהא פליגי רבנן בלזה ולזה:

אלא סיפא. דרישא דאמר לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן כדקתני לה ורבי עקיבא היא ולא רבנן כדקתני כילד ת"ר עקיבא וכו' ומשמע דפליגי רבנן עליה: **והא אמרת.** היכא דאמר הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין [ב] כולן מותרין. והשתא לא דייק סיפא אלא סיפא דרישא והשתא לא מי מצי רבא דלא אוקמא דרישא דכולכם אלא דרישא דכולכם אלא דרישא דלא אמר לכולכם אלא לזה ולזה ולא אמר לכולכם אלא לזה ולזה דליכא למימר הכי דבשלמא לרבה תרוייהו צריכי לאשמועינן דבין מכלל לפרט לו מפרט לכלל שנוי הוי אלא לרבא דלית ליה אוקמתא אלא במעמיד תרתי במעמיד למה לי אלא ודאי רישא במעמיד ומציעתא במשנה וכיון שכן קשיא מציעתא דהיכי קאמר דר"ע היא ולא רבנן דקתני כילד אמר ר"ע הא במשנה אפילו רבנן מודו. והוא הדין דהוה ליה לאקשויי מסיפא דקתני האחרון מותר וכולן אסורין והיכי משכחת לה לר"ע הא אמרת דאפי' מעמיד שרי אלא דכיון דמציעתא קשיא ליה לא נטר ליה עד סיפא. ונראה בעיני דהיינו טעמא די אמרי' בשלמא לרבה קרינן למציעתא רישא וכי אמרינן אלא לדידך קרינן למציעתא סיפא משום דלרבה מציעתא ורישא בחד גוונא דהיינו במשנה ומשום הכי קרינן להו לתרוייהו רישא דלדידיה ליכא אלא תרי בני בברייתא דהיינו תרי גווני קמאי במשנה וסיפא במעמיד אבל לרבא דלא אפשר לאוקומיה מציעתא דומיא דרישא במעמיד דאם כן תקשי לן תרתי במעמיד למה לי קרינן למציעתא סיפא: **אמר** [ד] **לך רבא ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולכם.** כלומר במעמיד וכדפרישית. אי הכי הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון. כלומר מ"ש ראשון ומ"ש אחרון בתרוייהו הוה ליה למימר הותרו כולן: **אלא דרישא דאמר בולכם.** והא פליגי רבנן ור"ע דסיפא אלא דרישא דרבנן ור"ע אלא אפי' רבנן נמי מודו וכגון שאלאן זה בזה: **איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא.** כגולו פירכי גרסינן לרבא מיהו אלי פירכא איתא לרבא וכ"ש לרבה כמו שפסק בע"ה: **קונם בצל שאני טועם.** משנה היא בפרק ר' אליעזר: **כופרי יפה ללב.** על שם מקומו וכן אלב כופרי ובערוך פי' שהוא לשון כפר שהוא של כפרים: **מאי לאו דאמר אילו הייתי וכו'** כל הבצלים וכו' והתיר ר"ם. וקאמר לדידך דקאמרת לעיל דב"ש אסרי משום תפוס לשון ראשון וב"ש כרבי מאיר והכא בהך ברייתא אמתיר רבי מאיר אע"ג דסבר תפוס לשון [ולרבה אמת קשה טפו] דלדידיה אמר לעיל בכולכם אסור לכ"ע והא דפריך לרבא טפי הייו משום שהיה תלמידו. ומשני לא באומר אילו הייתי יודע הייתי אומר פלוני ופלוני ור' מאיר אלינא דרבי עקיבא ואלינא דרבנן כלומר אלינא דב"ע הוא והייו כרבא דאמר בעיל דהכל מודיס באומר לזה ולזה ואלינא דרבה נמי לאו פירכא היא דיי"ל דאלינא דרבי עקיבא אמר דוקא ולא אלינא דרבנן דהא פליגי רבנן בלזה ולזה:

אלא סיפא דאמר לזה ולזה ר"ע היא אמאי פליגי רבנן עליה והאמרת דברי הכל מותר אמר ליה רבא ולרבה לר' עקיבא מי ניחא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולכם הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון אלא רישא דאמר לכולכם וסיפא [א]כגון שתלאן זה בזה ואמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני דיקא נמי [ג]דתניא [ד]הותר האמצעי הימנו ולמטה מותרין [ה] ולמעלה אסורין איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא [ו]קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב אמרו לו והלא הכופרי יפה ללב הותר בכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים מעשה היה והתירו רבי מאיר בכל הבצלים מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלים אסורין וכופרי מותר [ז]לא באומר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסורין וכופרי מותר ורבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן איתיביה רבינא לרבא [ח]רבי נתן אומר יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור כיצד נדר מן הכלכלה

והיו

לפי שהן תלויין בו והוא אין תלוי בהן: **והלא הכופרי.** בצל של אותו מקום: **הותר בכופרי.** שלא נדר אלא מאותו שהוא רע ללב ולא בכופרי: **והתירו רבי מאיר.** דקסבר נדר שהותר מקצתו הותר כולו: **מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלים אסורין וכופרי מותר.** דהייו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבא ואפ"ה התירו ר"מ בכל הבצלים וקשיא בין לרבא דאילו לרבה בכולכם לא פליגי דאסור והכא קא שרי ר"מ היכא דאמר בכולכם ולרבא קשיא דאמר בכולכם פליגי [ד] דב"ש דאסרי סברי לה כר"מ: תריץ לה **באומר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בכל פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר.** דהייו פלוני ופלוני ולהכי קא שרי ר"מ והייו דרבא דאמר פלוני ופלוני דברי הכל מותר [ט] דר' מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן קא שרי כלומר אליבא דד"ה דהא ד"ה מותר. ותרוייהו"ו גרי"ס המור"ה:

בנות

ובדין הוא דה"מ לשנויי דנהי דב"ש סברי לה כרבי מאיר [אבל רבי מאיר] לא ס"ל כותייהו אלא כב"ה ואפילו במעמיד שרי דנהי דאמר רבי מאיר תפוס לשון ראשון ה"מ כשסותר זה את זה כעולה ושלמים אבל בשאינו סותר באומר חוץ מן אבא ס"ל דבגמר דבריו אדם נתפס אלא דלפוס טעמיה דמקשה דמוקי רבי מאיר כב"ש מתרץ לה דלאו במעמיד היא אלא במשנה לרבה רבי מאיר אליבא דרבי עקיבא דהא רבה לא ס"ל דב"ש כר"מ הלכך מצינן לאוקומי לרבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ולרבא דאמר דבמהפך דבריו דברי הכל מותר קאי רבי מאיר כדברי הכל: **יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור.** גרלה לי דבמקצתו מותר בלא שאלה קאמר כיון שיש טעות בעיקר הנדר שזה לא נתכוון לבנות שוח לעולם: [י] **ר' עקיבא היא ופליגי רבנן עליה.** בתמיה: **אי לרבה רישא לזה ולזה ור' עקיבא.** כלומר במשנה. וסיפא דאמר כולכם וד"ה כלומר במעמיד: **לרבא רישא לזה ולזה ודברי הכל.** כלומר במשנה. וסיפא כולכם ורבנן כלומר במעמיד: ולענין הלכה קי"ל כר' עקיבא אליבא דב"ה דנדר שהותר מקצתו הותר כולו. ובפלוגתא דרבה ורבא כיון *דאיכא למימר דהלכתא כרבה משום דהוה רביה דרבא ואיכא למימר דהילכתא כרבא משום דבתראה הוא נקטינן כרבה לחומרא דבמעמיד כולהון אסורין ואביו מותר ובמשנה בין מפרט לכלל ובין מכלל לפרט כולן מותרין וכן פסק הרמב"ן ז"ל. מיהו איכא מ"ד דכי אמר דבמעמיד כולן אסורים דוקא דומיא דמתני' שלא היה יודע שאביו בעיניסם הלכך כיון שהוא מעמיד אין כאן נדר שהותר מקצתו לפי שאביו לא היה לעולם בכלל הנדר אבל בשכולן בכלל ונשאל על אחד מהן וכמתניתין דפותחין כיון שהותר אחד מהן על ידי שאלה הותרו כולן. ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל בהלכותיו

נדר באפי נפשיה הוא וכה"ג אמר בנזיר אמר הריני נזיר ואמר חבירו הריני כמותו כו' הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורים ודיקא נמי דקתני עלה בברייתא הותר האמצעי כו': כופרי יפה ללב. בגל הגדול שמתבשל כל צרכו כמו ורבעה בלב כופרי (נמצות דף עו.): הייתי אומר כל הבצלים אסורים וכופרי מותר. וקשה לרבה דהכא לא אתלף דבריו דמתחלה אסר כל הבצלים עליו ולבסוף אמר כולכם וקא שרי רבי מאיר וקשה נמי לרבא דאיהו אמר כי אמר כולכם בסוף אסרי בית שמאי משום דסברי כרבי מאיר והכא קא שרי רבי מאיר: הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר. לרבה הרי אתלף דבריו וב"מ כב"ע רבה אבילא ליה ולרבא לדבריו הכל שרי וגרס ר"מ אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן והייו אליבא דרבא:

עין משפט נר מצוה

ל א טוש"ע י"ד סימן רכט סעיף ג:

לא ב מיי' פ"ח מהל' נדרים הל' ז סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף ט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מותרין הימנו ולמעלה אסורין: (ב) רש"י ד"ה והא אמרת וכו' פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כולן מותרין והשתא לא מצי רבא לאוקמא כדברי הכל והשתא לא דייק מסיפא דסיפא אלא מסיפא דרישא דכולן אסורין ליכא: (ג) ד"ה אלא וכו' דלא קשיא כלל דדרישא דקתני: (ד) ד"ה מאי לאו וכו' ובית שמאי: (ה) ד"ה תריץ וכו' מותר ור' מאיר:

תוספות

ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקים לה הדין הוא ראשון הדין הוא אחרון. כלומר מ"ש ראשון ומ"ש אחרון בתרוייהו הוה ליה למימר הותרו כולן: **אלא דרישא דאמר בולכם.** והא פליגי רבנן ור"ע דסיפא אלא דרבנן ור"ע אלא אפי' רבנן נמי מודו וכגון שאלאן זה בזה: **איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא.** כגולו פירכי גרסינן לרבא מיהו אלי פירכא איתא לרבא וכ"ש לרבה כמו שפסק בע"ה: **קונם בצל שאני טועם.** משנה היא בפרק ר' אליעזר: **כופרי יפה ללב.** על שם מקומו וכן אלב כופרי ובערוך פי' שהוא לשון כפר שהוא של כפרים: **מאי לאו דאמר אילו הייתי וכו'** כל הבצלים וכו' והתיר ר"ם. וקאמר לדידך דקאמרת לעיל דב"ש אסרי משום תפוס לשון ראשון וב"ש כרבי מאיר והכא בהך ברייתא אמתיר רבי מאיר אע"ג דסבר תפוס לשון [ולרבה אמת קשה טפו] דלדידיה אמר לעיל בכולכם אסור לכ"ע והא דפריך לרבא טפי הייו משום שהיה תלמידו. ומשני לא באומר אילו הייתי יודע הייתי אומר פלוני ופלוני ור' מאיר אלינא דרבי עקיבא ואלינא דרבנן כלומר אלינא דב"ע הוא והייו כרבא דאמר בעיל דהכל מודיס באומר לזה ולזה ואלינא דרבה נמי לאו פירכא היא דיי"ל דאלינא דרבי עקיבא אמר דוקא ולא אלינא דרבנן דהא פליגי רבנן בלזה ולזה:

גליון הש"ם

בהר"ן ד"ה לרבא רישא וכו' דאיבא למימר וכו'. עיין ב"ר ריש סוכה דף לא וע"ש:

פירוש הרא"ש

אלא סיפא. דאמר בשעת מזהיר לזה ולזה אף רבנן פליגי עליה וליכא לתרוצה לרבא דלישנא דמתני' קאי אשעת הנדר ובשעת מזהיר אמר כולכם ואשמועינן דבין פרט בין כלל בתחלה אע"ג דבשעת מזהיר אמר כולכם הותרו כולם דכיון דלרבא אלו כל הסיתר בזאתו ל' שאמר בשעת מזהיר מסתמא ר"ע נקט אותו ל' שהיתר הנדר אלו בו דבשלמא לרבה דהסיתר אלו בין בל' ראשון בין בל' אחרון זה החלף דבריו אין להקפיד אם שנה במשנה ל' שעת הנדר או לשון המזהיר: **במאי מוקי לה דאמר לכולכם.** או בשעת נדר או בשעת מזהיר: **אי הכי הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון.** בתמיה כיון דאמר כולכם אי זה נקרא ראשון ואי זה נקרא אחרון בלשון אחר גרס הוא דין הוא ראשון והוא דין הוא אחרון בלשון קודיא זהו ראשון והו אחרון ואין מלוק ביניהם ואמתי קתני דאם הותר ראשון הותרו כולם ובאחרון קתני הוא מותר וכולן אסורים וגירסא האחרונה דייקא דשפיר אשכחן דראשון ואחרון אם אמר הייתי אומר אבא מותר וכולם אסורים הרי אביו אחרון אבל טעם החלוק לא ידענא: **ופיא** כגון שתלאן זה בזה. ולא אייתי כלל בפלוגתא דב"ש וא"ע אלא מלמא אחריתי היא וכגון שאסרן על פלוני ואח"כ אמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני הותר הראשון כגון שנמצא אביו או שהותר ע"י פתח אחרים הותרו כולם שכולם נתלו בו הותר אחרון הוא מותר וכולם אסורים ולא שייך הכא לומר הותר מקצתו הותר כולו דכל חד וחד

מסורת הש"ם

(ח) [לכאורה צ"ל דתנן שהרי הכי תנן לקמן סו. מיהו בפי' הרא"ש דהכא כתב בסד"ה וסיפא וכו' ודיקא נמי דקתני עלה בברייתא הותר האמצעי וכ"כ הרא"ש בפסקיו לקמן פרק ט סי' ה מוכח דלא היה כך גרסת בגא זו במשנה דלקמן סו.], ב) [לקמן סו.], ג) [שם], ד) [תוספתא פ"ה], ה) צ"ל ליה, ו) מכאן שייך לדף שאח"ז,

בנות שוח. בנות שבע: **הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורין.** דהיינו פלוגי ופלוגי ובנות שוח מותרות דהיינו נמי מין תאנים. והיינו נדר שהותר מקצתו ומקצתו אסור דתאנים אסורות ובנות שוח מותרות: **ורבי עקיבא היא.** כדקתני עד שבא ר' עקיבא ולימד וכו':

ופליגי רבנן עליה. דאמרי הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות. וקשיא לרבא דאמר דכולי עלמא היכא דאמר פלוגי ופלוגי אסורין ואבא מותר דכולן מותרין דברי הכל: מתיב לה **באומר הייתי יודע כל הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות.** היינו דומיא דכולכם אסורים חוץ מאבא דהוא מותר וכולן אסורין. והכי איכא למשמע מינה דהך סיפא (ה) בכולכם קמיירי מדקתני חוץ משמע דאמר כולכם ומדסיפא קמיירי בכולכם לא פליגי אלא בזה וזה: **ריש.** דקתני הותר לאחד מהן הותרו כולן ר' עקיבא היא ולא רבנן דלרבי עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו: **וסיפא.** דקתני הוא מותר והן אסורין דברי הכל היא (ו) והכא נמי קאמר רבא דבכולכם כולן אסורות דברי הכל (היא): **ואי לרבא.** (ז) אמר זה וזה דברי הכל מותר ובכולכם פליגי ריש דקמיירי בזה וזה דברי הכל דהכי נמי אמר דזה וזה ד"ה מותר וסיפא הוא מותר והן אסורין רבנן היא דרבא לטעמיה דאמר בכולכם פליגי ורבנן אוסרים. מ"מ בין לרבא בין לרבה ריש בזה וזה וסיפא בכולכם: **מתני' והלה הוא.** המדיר: **גמ' דאתפיס זכוותא.** שהגיע שטרי זכיותיו לב"ד והיה צריך לחזור לביתו: **ואמר.** לב"ד ולבעל דינו אי לא אתינא וכו': **ולגערה לא מעשה דבר.** משום לאנוסה היא: **וכי פימא קטלא שאני.** דגבי קטלא אם רחמנא עלה כי אינסה אבל בשאר אונסין דליכא חיוב קטלא לא מפטר משום אונס: **והתנן וכו'.** ופטור: **ולרבא.** דאמר אונס הוא ופטור: **מאי שנא מהא דתנן וכו'.** דכי מת בתוך שנים עשר חודש דאע"ג דאנסיה מיתה הוי גט ופטורה מן היבום: **אמרי.** משום הכי הוי גט אע"פ שמת בתוך הזמן: דאי

והיו בה בנות שוח ואמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה לא הייתי נודר הכלכלה אסורה בנות שוח מותרות עד שבא ר' עקיבא ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כולו מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות בנות שוח מותרות ור' עקיבא היא ופליגי רבנן לא באומר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר כל הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות מאן תנא להא דתנו רבנן נדר מחמשה בני אדם כאחד הותר לאחד מהם הותרו כולן חוץ מאחד מהן הוא מותר והן אסורין אי לרבה ריש רבי עקיבא וסיפא דברי הכל אי לרבא סיפא רבנן וריש דברי הכל: **מתני'** (ט) נדרי אונסין (א) הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין: **גמ'** ההוא גברא דאתפיס זכוותא בבי דינא ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלון הני זכוותאי איתנים ולא אתא אמר רב הונא בטיל זכוותיה אמר ליה (ב) רבא (ב) אנוס הוא (ג) ואנוס רחמנא (ג) פטריה דכתיב (ד) ולנערה לא תעשה דבר וכי תימא קטלא שאני והתנן נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעיכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין (ד) ולרבא מאי שנא מהא דתנן (ה) ד"ה"ז גיטיך מעכשיו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט אמאי והא מינס איתנים אמרי דלמא שאני התם

דאי

ואחד דמי וכדמוכח בפרק האיש מקדש (קדושין מו.) גבי בזו וכזו ובפרק שבועת הפקדון (שבועות לח.) גבי שבועה לא לך לא לך. ודוקא בהתרת חכם הוא דאמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו לפי שחכם עוקר הנדר מעיקרו אבל בהיתר חרם או נידוי אם החרי' או נידה י' בני אדם והותר אחד מהן הוא מותר וכולן אסורים. וכן הדין בהפרת בעל דקי"ל (ו) בעל מיגז גייס: **מתני' נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וכו' או שחלה בנו.** כלומר דאע"ג דלאו אונס גמור הוא: **הרי אלו נדרי אונסין.** לפי שלא עלה על דעתו לאסור נכסיו על חבירו אם לא יאכל עמו אלא כשיוכל לבא בלא אונס כלל ולא יבא אבל כל שנאנס קצת כגון שחלה בנו ולריך לשמרו מותר דלאו אדעתא דהכי אדריה: **גמ' אם לא אמינא מכאן עד פלגין יומין ליבטלון זכוותאי.** האי גברא בקש מב"ד שיתנו לו זמן וכדתנן בסנהדרין (דף לא.) שכל ראיות שיש לך להביא הבא מכאן ועד ל' יום וב"ד משהו שמא לא אמר כן אלא להאפסיק אנפשיה: **דלמא שאני הכא דאי הוי ידע דמאים מן אנאר גמר ויהיב גיטא.** שהרי לא נתן לה גט אלא משום דלא ניחא ליה דתיפול קמי יבם וכ"ש דאי ידע דמאים גמר ומגרשה כי היכי דלא תיפול קמי יבם: (ו) **ודלמא אונסא דמגלי' שאני.** כלומר דכיון דשכיח טובא ה"ל לאתנויי. וה"ה דה"מ לשנויי דהכא היינו טעמא משום דאין אונס בגיטין משום נטועות ומשום פרוצות כדאיתא בפ"ק דכתובות (דף ב:) אלא דאפוס טעמיה דמקשה דס"ל דיש טעמא אונס בגיטין משני לה: **ולרב הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא.** דהאי גברא לא אתפיס זכוותיה אלא משום דסמיך אדעתי' דליתי וכל כה"ג אפילו בלא אונס לא קני. אע"ג דרב הונא אמר בב"מ (דף סו.) דאסמכתא קניא קיס ליה להפ"ם דהדר ביה רב הונא כדהדר ביה רב נחמן התם דמנימוי אהדדיה: **שאני הכא דמתפסן זכוותיה.** שכיון שילאו מרשותו והתפיסן ביד ב"ד ליכא אסמכתא: **והשנים שטרו.** שנתנו ביד שלים. רבי יוסי אומר יתן דס"ל אסמכתא קניא רבי יהודה אומר לא יתן דסבירא לי' אסמכתא לא קניא: **שאני הכא דאמר ליבטלן זכוותי.** כלומר שהוא מוחל כל כח וזכות שיש לו באותן שטרות דכיון

בהלכותיו שהוא סובר דאפי' כה"ג לא אמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא במשנה אבל במעמיד לא. וכדבריו נ"ל להכריע דאם איתא דמתני' דפותחין כיון דימים טובים מותרים ע"י שאלה אפי' מעמיד הרי הוא כמשנה מ"כ כי אמר רבא דהכל מודים דבמשנה כולן מותרים אפלוגתא דב"ש וב"ה בלחוד קאי ולאו אפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן דהא אמרינן במתניתין דפותחין אפילו מעמיד כמשנה הוא ופליגי רבנן ואי הכי מאי קמקשי ליה רבינא לרבא ממתניתין דבלכלה דרבי עקיבא היא ופליגי רבנן לימא ליה אין ה"נ דהא לדידיה ודאי רבנן דפותחין לית להו אפילו במשנה נדר שהותר מקצתו הותר כולו דאי לית להו במשנה לגבי מתני' דפותחין הוא להו למשרי אפי' במעמיד דהא אמר דמעמיד דפותחין במשנה כמתניתין דתאנים אלא ודאי רבא אפלוגתא דב"ש וב"ה בלחודא קאי ולאו אפלוגתא דפותחין דרבי עקיבא אפילו אמשנה פליג ואי הכי מאי קא מקשה לרבא ר' עקיבא היא ופליגי רבנן לימא ליה אין ה"נ אלא ודאי מתני' דפותחין כמתני' דתאני' למר כדאית ליה ואמר כדאית ליה ומש"ה כי קאמר רבא דבמשנה הכל מודים דכולן מותרין אפלוגתא דרבנן ורבי עקיבא נמי קאי ומשום הכי פריך ליה רבינא ספיר כנ"ל: **וכתב** עוד הרמב"ן ז"ל דאפי' במשנה דוקא בנדר שהותר ע"י פתח שדומה קצת לנדרי טעות וכיון שיש טעות בנדר בטל כולו אבל התירוהו בחרטה אין כל הנדר ניתר אלא מה שהוא מתחרט בו בלבד. אבל בתוספות כתבו דאפילו ניתר בחרטה כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו מכיון שהותר מקצתו הותר כולו ולאמר הותר מקצתו הותר כולו דווקא בשכללם כולם כגון דאמר כולכם או זה וזה בו"ו אבל אם אמר לזה לזה הותר אחד מהן הוא מותר וכולן אסורים דכמ"ד קונס לכל אחד בלשון זה שאמר בסוף הייתי אומר כולכם חוץ מתאני ולכך קאמר לדברה הוי ריש כר"ע דווקא ושרי בפלוגי ופלוגי וסיפא דאמר בכולכם חוץ מאבא מיתוקמא ואפילו כדברי הכל דלרבנן ריש דברי הכל כדקתני איהו לעיל דהכל מודים בפלוגי ופלוגי וסיפא רבנן דווקא דאסרי בכולכם ורבי עקיבא שרי והלכך לדידיה רבנן קמני לה: זבוותיה בבי דינא. שטר זכות: **והא אונס רחמנא פטריה.** וה"ל לא הוקרך להתנות עליו דהבר פשוט הוא: **וכי תימא קטלא שאני.** אבל הכא לעולם הוי פושע ממה שלא התנה להוציא אונס מן הכלל הא תנן אלו הן נדרי אונסין ולא אמרינן איכבי לאתנויי הכא נמי לא שנא לא"ת אונס לא קני. אע"ג דרב הונא אמר בב"מ (דף סו.) דאסמכתא קניא קיס ליה להפ"ם דהדר ביה רב הונא כדהדר ביה רב נחמן התם דמנימוי אהדדיה: **שאני הכא דמתפסן זכוותיה.** שכיון שילאו מרשותו והתפיסן ביד ב"ד ליכא אסמכתא: **והשנים שטרו.** שנתנו ביד שלים. רבי יוסי אומר יתן דס"ל אסמכתא קניא רבי יהודה אומר לא יתן דסבירא לי' אסמכתא לא קניא: **שאני הכא דאמר ליבטלן זכוותי.** כלומר שהוא מוחל כל כח וזכות שיש לו באותן שטרות

ובשמעתין מדמה ליה לגיטין וא"ל דמייתי באונס דלא שכיח כלל וא"ת א"כ דמייתי באונס דלא שכיח כלל מאי טעמייה דרב הונא דאמר דליבטלן זכוותיה והא אונס דלא שכיח כלל לא איכבי לאתנויי כדמוכח בגיטין פרק מי שאחזו (דף עג.) גבי נפל מן הגג וא"ל דשאני הכא דאמר ליבטלן זכוותיה משום שמודה שהשטר פסול לכך אמר ליבטלן זכוותיה אפי' באונס דלא שכיח דהולאת בעל דין ממאה עדים דמי והא מודה שהאיותיו שקר הן שהרי אינו מוחל לו שום דבר אלא מטעם הולאה: ולרבה בר"ש מהא דתנן. וא"ת אדפריך לרבה ממתני' דגיטין תקשה ליה ממתני' דנדרים אמר רבה וא"ל דפשיטא דנדרים שאני דרחוי להקל בהם יותר כלל ד' נדרים דמתני' שהתירו חכמים ומהאי טעמא ניחא דלא קשה ממתני' דנדרים לרב הונא אלא לרבה דמדמי ליה אהדדי מש"ה פריך מאי שנא מהא דתנן:

מסורת הש"ס

(ה) לעיל כד., ב) [ל"ל רבה וכ"א בכל אלפס], ג) [נ"ק כח: ע"ז נה.], ד) [ל"ל ולרבה], ה) גיטין כט: עו: סנהדרין ב: ע"ז לז., ו) [מיי כב.], ז) מכאן שייך לע"ב.

תורה אור השלם

1. וְלַנַּעֲרָ לֹא תַעֲשֶׂה דָּבָר אֵין לַנַּעַר חֵטְא מָוֶת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וּרְצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה:

דברים כב כו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חוץ מאחד וכו' דבכולכם קמיירי: (ב) ד"ה וסיפא וכו' והכי נמי קאמר: (ג) ד"ה ואי לרבא דאמר לזה:

מוסף רש"י

בנות שוח. מפרש במס' ע"ז (יד.) תאיני חיוורתא (ר"ח טו:).

פירוש הרא"ש

בנות שוח. תאנים טובים הם: הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות ובנות שוח מותרות. וקשה לרבא דבאה אפי' רבנן שרו: לרבה ריש ר"ע ובהאליף דכיון וסיפא ד"ה ובלא החליף וריש ד"ה לא משכחת לה לרבנן אסרי בכל ענין: לרבא ריש ד"ה. ובלא אמר כולכם בשעת חזרה וסיפא רבנן ובאמר כולכם בשעת חזרה אבל סיפא ד"ה לא משכחת לה דר"ע שרי בכל ענין: מתני' נדרי אונסים הלה הוא או שחלה בנו וכו'. דמעיקרא לא היה בדעתו שיחול הנדר אם יעבבנו אונס והבריס שבלב כי אלו דמוכחי וידעי לכל טריון דברים: גמ' דאתפיס זכוותיה בו'. מסר כחו חכיותיו ליד ב"ד ע"מ שאם לא יבא לזמן ב"ד שיהיו בטלים ומחל על כל זכות שהיה לו בהם: וכי תימא קטלא שאני. דמתיב דפטרו העדה והלילו העדה וגו' קטלא מידי דאמר ממילא ולא משמבר לעונש על האונס כלומר אבל זה שהתנה ולא פיכס בלא עכבת אונס גמר ואתני בכל ענין: הרי אלו נדרי אונסין. אלמא אונס מעכב כל דבר וכ"ש סוכר ודאי בנדר בעינן דפיו ולבו שוין ולא היה בדעתו לידור אם יעכבנו אונס אבל בממון לא אזלינן בתר מחשבת לבו אי לא אתני בפירוש בלא עכבת אונס אין אונס מבטל התנאי:

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ג מהל' שבועות הל' ו פ"ד מהל' נדרים הל' ו סמג לאוין רמא רמב טור ש"ע יו"ד סימן רלב סעיף יב:

לג ב מיי' פ"ז מהל' סנהדרין הלכה י ופי"ח מהל' מכירה הלכה יג יד סמג עשין פב לד טוש"ע ח"מ סי' כא סימן נה סעי' ו וסימן רז סעיף טו:

ג מיי' פ"ה מהל' יסודה"ת הל' ד ופ"ח מהל' תשובה הל' ט טור אה"ע סי' כז:

לד ד מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' י"ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמד סעיף ג:

תוספות

לא באומר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר כל הכלכלה אסורה וכו'. וא"ת מ"ש גבי בצל דס"ל דמקשה שאמר הייתי אומר כל הבצלים ונבי כלכלה ס"ל דמתפצינן דאמר שחורות ולבן חד דמייה לזה ולזה וי"ל דגבי בצל משמע בכל הבצלים אבל גבי כלכלה לא אמר כל הכלכלה אלא מן הכלכלה עצמה שאינה ראויה לאכילה אלא ממה שבתוכה נדר ולכך ס"ל דאמר הייתי אומר תאנים שחורות וכו' ואית דגרסי בבריתא לא הייתי נודר אלא משאר כלכלה והשתא ניחא דמשאר משמע קצת שמפרש תאנים שחורות ולבנות וכו': **אי לרבא רישא כרבי עקיבא** וכו'. הנדר ל' מתחשב משמע שהיה מונה והולך עד חמשה והיינו דאמר בסוף הכלכלה אלא מה שבתוכה נדר ולכך ס"ל דאמר הייתי אומר תאנים שחורות וכו' ואית דגרסי בבריתא לא הייתי נודר אלא משאר כלכלה והשתא ניחא דמשאר משמע קצת שמפרש תאנים שחורות ולבנות וכו': **אי לרבא רישא דאמר הייתי אומר כל הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות** ולא אמר כולכם אלא בו"ו דאמר לזה וזה בו"ו אבל אם אמר לזה לזה הותר אחד מהן הוא מותר וכולן אסורים דכמ"ד קונס לכל אחד בלשון זה שאמר בסוף הייתי אומר כולכם חוץ מתאני ולכך קאמר לדברה הוי ריש כר"ע דווקא ושרי בפלוגי ופלוגי וסיפא דאמר בכולכם חוץ מאבא מיתוקמא ואפילו כדברי הכל דלרבנן ריש דברי הכל כדקתני איהו לעיל דהכל מודים בפלוגי ופלוגי וסיפא רבנן דווקא דאסרי בכולכם ורבי עקיבא שרי והלכך לדידיה רבנן קתני לה: **זבוותיה בבי דינא.** שטר זכות: **והא אונס רחמנא פטריה.** וה"ל לא הוקרך להתנות עליו דדבר פשוט הוא: **וכי תימא קטלא שאני.** אבל הכא לעולם הוי פושע ממה שלא התנה להוציא אונס מן הכלל הא תנן אלו הן נדרי אונסין ולא אמרינן איכבי לאתנויי הכא נמי לא שנא לא"ת אונס לא קני. אע"ג דרב הונא אמר בב"מ (דף סו.) דאסמכתא קניא קיס ליה להפ"ם דהדר ביה רב הונא כדהדר ביה רב נחמן התם דמנימוי אהדדיה: **שאני הכא דמתפסן זכוותיה.** שכיון שילאו מרשותו והתפיסן ביד ב"ד ליכא אסמכתא: **והשנים שטרו.** שנתנו ביד שלים. רבי יוסי אומר יתן דס"ל אסמכתא קניא רבי יהודה אומר לא יתן דסבירא לי' אסמכתא לא קניא: **שאני הכא דאמר ליבטלן זכוותי.** כלומר שהוא מוחל כל כח וזכות שיש לו באותן שטרות

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות